

UMUM TA'LIM MAKTAB O'QUVCHILARINI FUTBOL TO'GARAGIGA TANLAB OLISHDA ZAMONAVIY YONDASHUV

Mamatqulov Akmal Ahmadaliyevich
Guliston Davlat Universiteti Jismoniy
madaniyat kafedراس dotsenti
+998943500973

Jiyanov Adham Akram o'g'li
Guliston Davlat Universiteti Sport
faoliyati futbol yo'nalishi 1-kurs magistranti
E-mail address: *adhamjiyanov05@gmail.com*
+998933015209

Annotatsiya. Ushbu maqolada umumta'lim maktab o'quvchilarini futbol to'garagiga tanlab olish jarayonini tashkil etish va uni zamonaviy yondashuvlar asosida takomillashtirish masalalari o'rganildi. Tadqiqot davomida o'quvchilarning jismoniy tayyorgarligi, tezkorligi, chidamliligi va futbolga bo'lgan qiziqishi asosida saralash usullari tahlil qilindi. Shuningdek, futbol to'garagiga iqtidorli o'quvchilarni aniqlashda zamonaviy testlar va pedagogik yondashuvlarning ahamiyati ko'rib chiqildi. Tadqiqot natijasida futbol to'garagiga saralash jarayonini to'g'ri tashkil etish o'quvchilarning sport qobiliyatini rivojlantirish va mashg'ulotlar samaradorligini oshirishga xizmat qilishi aniqlandi.

Kalit so'zlar: umumta'lim maktabi, futbol to'garagi, o'quvchilarni saralash, jismoniy tayyorgarlik, zamonaviy pedagogik yondashuv, sport salohiyati.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы организации процесса отбора учащихся средних школ в футбольные клубы и его совершенствования с использованием современных подходов. В ходе исследования были проанализированы методы отбора учащихся на основе их физической подготовки, скорости, выносливости и интереса к футболу. Также была рассмотрена важность современных тестов и педагогических подходов в выявлении талантливых учащихся для футбольных клубов. В результате исследования было установлено, что правильная организация процесса отбора в футбольные клубы способствует развитию спортивных способностей учащихся и повышению эффективности тренировок.

Ключевые слова: средняя школа, футбольный клуб, отбор учащихся, физическая подготовка, современный педагогический подход, спортивный потенциал.

Abstract: This article examines the issues of organizing the process of selecting secondary school students for football clubs and improving it based on modern

approaches. During the study, methods of selecting students based on their physical fitness, speed, endurance, and interest in football were analyzed. The importance of modern tests and pedagogical approaches in identifying talented students for football clubs was also considered. As a result of the study, it was found that the proper organization of the selection process for football clubs serves to develop students' sports abilities and increase the effectiveness of training.

Keywords: secondary school, football club, selection of students, physical fitness, modern pedagogical approach, sports potential.

Kirish. Sport faoliyati maktab yoshidagi bolalarning sog‘lom rivojlanishi, jismoniy va ruhiy salomatligi, shuningdek, ijtimoiy ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, futbol kabi jismoniy faollikni talab qiluvchi sport turlari o‘quvchilarda chidamlilik, tezkorlik, koordinatsiya va jamoada ishlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli umumta‘lim maktablarida futbol to‘garaklarini tashkil etish va unga iqtidorli o‘quvchilarni jalb qilish jarayoni dolzarb va strategik ahamiyat kasb etadi. An‘anaviy tanlov usullari ko‘pincha o‘quvchilarning faqat jismoniy ko‘rsatkichlariga tayanadi va individual salohiyat, texnik mahorat hamda sportga bo‘lgan qiziqish kabi muhim jihatlarni yetarlicha hisobga olmaydi. Natijada, ba‘zi iste‘dodli o‘quvchilar imkoniyatdan chetda qolishi mumkin. Shu bois, zamonaviy pedagogik va sport metodik yondashuvlarni qo‘llash, tanlov jarayonini ilmiy asoslash va o‘quvchilarning individual xususiyatlarini baholash muhim hisoblanadi. Maqolada umumta‘lim maktablarida futbol to‘garagiga tanlov jarayonini takomillashtirish, zamonaviy testlar va monitoring tizimlarini joriy etish, shuningdek, individual yondashuv orqali o‘quvchilarning sport salohiyatini aniqlash imkoniyatlari o‘rganiladi. Tadqiqot natijalari ko‘rsatadiki, zamonaviy yondashuvlardan foydalanish futbol to‘garaklarida mashg‘ulotlarni samarali tashkil etish, o‘quvchilarning jismoniy va texnik qobiliyatlarini rivojlantirish hamda iste‘dodli yosh futbolchilarni erta aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, maqola umumta‘lim maktablarida futbol to‘garaklarini tizimli rivojlantirish va sportning maktab ta‘lim tizimidagi o‘rni haqida amaliy tavsiyalar beradi.

Adabiyotlarni o‘rganilganlik darajasi. So‘nggi yillarda maktab yoshidagi bolalarni sportga jalb qilish va ularning iqtidorini aniqlash masalalari ko‘plab ilmiy tadqiqotlarda o‘rganilgan. Xususan, futbol sport turi bo‘yicha o‘quvchilarning jismoniy tayyorgarligi, tezkorligi, chidamliligi va texnik ko‘nikmalarini baholash tizimlari xalqaro va mahalliy olimlar tomonidan tahlil qilingan [1]. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va individual monitoring metodikasi sportga qiziqish va iste‘dodni aniqlashda samarali vosita sifatida ko‘rib chiqilgan [2]. Ba‘zi tadqiqotlarda maktab yoshidagi o‘quvchilarning futbolga bo‘lgan qiziqishi, motivatsiyasi va psixologik tayyorgarligi o‘rganilib, iqtidorli yoshlarni aniqlash

jarayonida an'anaviy jismoniy testlar bilan bir qatorda innovatsion testlar qo'llanilishi tavsiya etilgan [3]. Shu bilan birga, ayrim ilmiy ishlarda futbol to'garaklariga tanlov jarayonini tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etishning ahamiyati ta'kidlangan, bunda o'quvchilarning individual xususiyatlari va sport salohiyati asosiy mezon sifatida qabul qilinadi [4]. O'zbekiston sharoitida ham maktab sporti tizimi doirasida futbolga iqtidorli o'quvchilarni aniqlash va ularni to'garaklarga jalb etish bo'yicha tadqiqotlar mavjud bo'lib, ular zamonaviy yondashuvlar asosida saralash jarayonini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi [5]. Shu bilan birga, global tajriba va milliy o'quv jarayonini solishtirish yosh futbolchilarni erta aniqlash va ularni tizimli mashg'ulotlarga jalb etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shunday qilib, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktab o'quvchilarini futbol to'garagiga tanlashda zamonaviy pedagogik metodlar, individual monitoring va jismoniy-test mezonlarini uyg'unlash tizimi muhim ahamiyat kasb etadi va bu yo'nalish hali to'liq o'rganilmagan, shuning uchun qo'shimcha tadqiqotlar talab qilinadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda umumta'lim maktab o'quvchilarini futbol to'garagiga tanlash jarayonini samarali tashkil etish masalalari o'rganildi. Tadqiqot metodlari sifatida adabiyotlarni tahlil qilish, anket va so'rovnoma, shuningdek, praktik kuzatuv va testlardan foydalanganmiz. Anketalar orqali o'quvchilarning futbolga qiziqishi, mashg'ulotlarga bo'lgan motivatsiyasi va jismoniy faolligi aniqlangan. Testlar orqali esa ularning tezkorligi, chidamliligi, koordinatsion qobiliyatlari va texnik mahorati baholangan. Kuzatuvlar esa mashg'ulot jarayonida o'quvchilarning jamoaviy ishlash qobiliyati va o'rganishga bo'lgan faolligini tahlil qilish imkonini bergan. Tadqiqotda o'quvchilarni saralash jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshirilgan: dastlab jismoniy testlar, keyin texnik mashqlar va yakuniy baholash orqali iqtidorli o'quvchilar tanlangan [6]. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo'llash asosida individual monitoring tizimi joriy etildi. Bu tizim o'quvchilarning mashg'ulotlardagi natijalarini muntazam qayd etish va ularni rivojlantirish yo'nalishlarini aniqlash imkonini berdi [7].

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, futbol to'garagiga tanlash jarayonida jismoniy ko'rsatkichlar va texnik ko'nikmalarni birgalikda baholash tizimi samarali bo'lgan. Masalan, tezkorlik va chidamlilik bo'yicha yuqori natija ko'rsatgan o'quvchilar, texnik ko'nikmalari bilan ham ajralib turadi, bu esa ularning futbolga mosligini ko'rsatadi. Shuningdek, individual monitoring va zamonaviy testlardan foydalangan holda, mashg'ulotlarda faol qatnashadigan va motivatsiyasi yuqori bo'lgan o'quvchilar erta aniqlanib, ular bilan alohida ishlash imkoniyati yaratilgan. Bu esa mashg'ulotlar samaradorligini oshirish va futbol to'garagida iqtidorli yoshlarni rivojlantirishga xizmat qilgan [6,7]. Tadqiqot davomida kuzatildi: o'quvchilarning futbolga bo'lgan qiziqishi va jismoniy tayyorgarligi ular mashg'ulotlarda faollik ko'rsatishiga bevosita ta'sir qilgan. Shu sababli, saralash

jarayonida individual yondashuv va zamonaviy testlardan foydalanish, shuningdek, o'quvchilarning rivojlanishini muntazam monitoring qilish muhim ekanligi aniqlandi. Natijada, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, maktab yoshidagi o'quvchilarni futbol to'garagiga tanlashda zamonaviy yondashuvlar qo'llanishi nafaqat mashg'ulotlar sifatini oshiradi, balki yosh futbolchilarni erta aniqlash va ularni tizimli rivojlantirish imkonini beradi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot davomida umumta'lim maktab o'quvchilarini futbol to'garagiga tanlab olish jarayonini takomillashtirish va zamonaviy yondashuvlarni joriy etish masalalari o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarni saralashda faqat jismoniy ko'rsatkichlarga tayanish yetarli emas; ularning texnik ko'nikmalari, tezkorligi, chidamliligi va futbolga bo'lgan qiziqishi ham muhim mezon hisoblanadi. Shuningdek, individual monitoring tizimi va innovatsion testlardan foydalanish futbol to'garagiga iqtidorli o'quvchilarni erta aniqlash, mashg'ulotlar samaradorligini oshirish va ularning sport salohiyatini rivojlantirish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari o'quvchilarning mashg'ulotlarda faolligi, motivatsiyasi va jamoaviy ishlash qobiliyatini ham inobatga olgan holda futbol to'garaklarining tizimli faoliyatini tashkil etishga yordam beradi. Umuman olganda, zamonaviy pedagogik va sport metodik yondashuvlarni qo'llash maktab futboli tizimini takomillashtirish, yosh futbolchilarni erta aniqlash va ularning sportdagi muvaffaqiyatini oshirishga xizmat qilishi aniqlandi. Shu bilan birga, tadqiqotning natijalari maktablarda futbol to'garaklarini tashkil etishda amaliy tavsiyalar sifatida foydalanilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bompa, T., & Haff, G. (2009). *Periodization: Theory and Methodology of Training*. Human Kinetics.
2. Côté, J., & Vierimaa, M. (2014). The developmental model of sport participation: 15 years after its first conceptualization. *Science & Sports*, 29(3), 63–69.
3. Williams, A. M., & Reilly, T. (2000). Talent identification and development in soccer. *Journal of Sports Sciences*, 18(9), 657–667.
4. Ford, P. R., et al. (2012). The developmental activities of elite soccer players aged under-16: A case study. *Journal of Sports Sciences*, 30(15), 1633–1644.
5. Karimov, O., & Toshpulatov, B. (2020). Maktab yoshidagi futbolchilarni saralash tizimini takomillashtirish. *O'zbekiston sport ilmiy jurnali*, 3(2), 45–52.
6. Bompa, T., & Haff, G. (2009). *Periodization: Theory and Methodology of Training*. Human Kinetics.
7. Williams, A. M., & Reilly, T. (2000). Talent identification and development in soccer. *Journal of Sports Sciences*, 18(9), 657–667.